

лептонам и кваркам. Предпринимаются достаточно успешные попытки включить в разработанную теоретическую схему и сильное взаимодействие. Более того, физики приблизились к объединению всех четырех известных типов взаимодействия (электромагнитного, гравитационного, сильного и слабого) на базе идеи супергравитации. В итоге появляется возможность связать два больших класса элементарных частиц – фермионов и бозонов. Заслуживает также внимания унификация физического знания, связанная с т.н. «струнным» подходом. Предложенная в 1985 году Дж. Шварцем и М. Грином идея о представлении элементарных частиц в виде особых протяженных сущностей – струнах, а в последнее время мембранах, расценивается многими физиками как перспективное направление по конструированию «теории всего».

Обнаружение в природе масштабно инвариантных фракталов, «геометрическая красота» которых так обстоятельно анализируется в синергетике, не является неожиданным фактом для диалектики с ее пониманием развития как единства устойчивого и изменчивого, сохранения и уничтожения, прерывного и непрерывного. Можно лишь с удовлетворением констатировать, что создаваемая крупными синергетическими мазками фрактальная картина мира хорошо вписывается в концепцию «диалектического снятия» с удержанием положительного, сохранением ростков нового в отрицаемом старом, повторением ранее достигнутого на новой основе и т.д. Точнее, хорошо вписывается только в ту часть концепции, где подчеркивается существование инвариантного, неизменного, стабильного, устойчивого. Поэтому следует иметь в виду, что изящная фрактальная геометрия мира – это всего лишь «вершина айсберга» (Г. Хакен). Его «подводная часть» – хаотичный, изменчивый, турбулентный, континуальный материальный субстрат. Выявление механизмов взаимосвязи хаоса и порядка, изменчивого и устойчивого является основной задачей синергетики.

Для понятийного выражения подобного единства противоположностей необходимо переходить на микро-фрактальный уровень организации материи. А это требует создания специального математического аппарата, основанного на дробной метрической размерности. Есть мнение, что он может быть получен в процессе обобщения классического дифференциального и интегрального исчисления. Если это получится, то тогда математика «дробной метрической размерности» включит в себя в «снятом виде» дифференциальное и интегральное исчисление подобно тому, как это произошло с евклидовой геометрией и классической механикой, которые стали соответственно частным случаем геометрии неевклидовой, специальной и общей теории относительности и квантовой физики. Принцип же соответствия, который является конкретизацией идеи диалектического отрицания, сможет тогда в очередной раз продемонстрировать свою эвристическую силу. В свою очередь, математический синтез дополнительного корпускулярного и волнового, дискретного и континуального описаний позволит зафиксировать в абстрактно-понятийной форме противоречивую пространственно-временную сущность движения: «здесь быть теперь и не теперь» и «теперь быть здесь и не здесь».

Заключение. В процессе исторического развития наука меняла формы своей рациональности. В классической науке с ее нацеленностью на исследование простых механических образований диалектический характер природы просматривался весьма смутно. Современная наука, объектом исследования которой являются сложные самоорганизующиеся и саморазвивающиеся системы, стала открыто говорить на языке диалектики. Один из ярких примеров – формирование в науке постклассического образца фрактальной картины мира.

Список литературы

1. Морен, Эдгар. Метод. Природа Природы / Эдгар Морен. - М.: Прогресс-Традиция. – 2005. – 464 с.

МАТЕРІАЛЬНА-ГРАШОВАЄ СТЫМУЛЯВАННЕ ЎДАСКАНАЛЕННЯ ПРАЦЫ РАБОЧЫХ БССР У ДРУГОЙ ПАЛОВЕ 1930-х ГГ.

*А.А. Субоцін
Віцебск, ВДТУ*

На сучасным этапе грашовае аплата працы з'яўляецца адной з важных характарыстык становішча чалавека ў грамадстве і служыць моцным стымулам да актывізацыі дзейнасці ў вытворчасці матэрыяльных і нематэрыяльных даброт. Вывучэнне савецкага вопыту матэрыяльна-грашовага стымулявання перадавікоў прамысловасці дазваляе нам не толькі прааналізаваць эфектыўнасць прымяняемых сёння сістэм заробтнай платы, але і знайсці шляхі далейшага

павышэння прадукцыйнасці вытворчасці, што выступае першачарговай задачай сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь.

Мэта дадзенага даследавання – прасачыць асаблівасці матэрыяльна-грашовага стымулявання рабочых БССР у працэсе разгортвання стаханаўскага руху ў другой палове 1930-х гг.

Матэрыял і метады. Крыніцавай базай для вывучэння адзначанага намі пытання паслужылі статыстычныя матэрыялы фондаў Цэнтральнага ўпраўлення прафсаюзаў Беларусі і Цэнтральнага ўпраўлення прафсаюза гарбароў Беларусі. Даследаванне было праведзена з выкарыстаннем агульнанавуковых метадаў, да якіх адносяцца аналіз, сінтэз, тыпалагізацыя і класіфікацыя, а таксама метадаў гістарычнага пазнання: гісторыка-тыпалагічнага, гісторыка-параўнаўчага і гісторыка-сістэмнага.

Вынікі і іх абмеркаванне. Удзел рабочых у стаханаўскім руху, які разгарнуўся ў 1935 г., быў адзначаны укараненнем новых удасканаленных метадаў працы, у выніку чаго назіралася значнае павышэнне прадукцыйнасці вытворчасці, перавыкананне яе колькасных і якасных паказчыкаў. Акрамя моцных маральных фактараў на інтэнсіўную працу стаханаўцаў павінна была ўплываць матэрыяльная ўзнагарода, што выяўлялася перш за ўсё ў павышэнні зароботнай платы.

Матэрыяльна-грашовае стымуляванне стаханаўцаў эфектыўна дзейнічала сярод тых рабочых, якія былі пераведзены на здзельную аплату працы. На першапачатковай стадыі развіцця стаханаўскага руху выкарыстоўвалася прамая здзельшчына, дзе зароботная плата вызначалася за колькасць выпрацаванай прадукцыі па ўстаноўленых расцэнках, і грашовы даход стаханаўцаў рос прама прапарцыянальна працэнтну перавыканання норм. Напрыклад, па такой сістэме праходзіў разлік са стаханаўцамі на Барысаўскім аўчынна-шубным заводзе.

Табліца 1 – Звесткі па зароботнай плаце стаханаўцаў на Барысаўскім аўчынна-шубным заводзе за студзень 1936 г. (у сярэднім за дзень)

Прозвішча стаханаўца	Норма	Выканана	Выканана, %	Тарыфная стаўка, руб.	Дзённая зароботная плата, руб.
Бараноўскі	78	134	171,8	6,87	11,80
Мінкоў	78	133	170,6	6,87	11,71
Заскінд	78	133	170,6	6,87	11,71
Саладоўнік	230	400	174	4,80	8,32
Рымша	115	153	133,1	4,80	6,38
Аляхновіч	115	149	130	4,80	6,21
Гінзбург	400	734	183,5	5,73	10,49

[1, арк. 146]

Пры грашовым стымуляванні ўдасканаленай працы стаханаўцаў часта выкарыстоўвалася здзельна-прэміяльная сістэма. Яна складалася з аплаты па прамых здзельных расцэнках і прэмій за перавыкананні якасных і колькасных паказчыкаў. Выплата прэмій была важным фактарам разгортвання стаханаўскага руху і павінна была выклікаць у рабочых не толькі імкненне павысіць нормы выпрацоўкі, але і знізіць брак прадукцыі, з’эканоміць сыравіну, зменшыць прастоі ў вытворчасці, вынайсці новыя метады працы. Так, на гарбарным заводзе “Большавік” у сакавіку 1936 г. прэміі за якасць атрымалі наступныя стаханаўцы: Бенгіс – 23 рублі 41 капейку, Алешка – 6 рублёў 95 капеек, Гурвіч – 18 рублёў 48 капеек, Шамес – 15 рублёў 25 капеек, Тарасевіч – 14 рублёў 67 капеек [1, арк. 83].

Найбольш эфектыўным матэрыяльным стымулам да ўдзелу ў стаханаўскім руху партыйнае кіраўніцтва лічыла здзельна-прагрэсіўную сістэму зароботнай платы. Адпаведнае рашэнне па яе прымяненню было зацверджана ў Пастанове Пленума ЦК КП(б)Б 14 – 17 студзеня 1936 г. “Практычныя мерапрыемствы па разгортванні стаханаўскага руху ў прамысловасці БССР у сувязі з рашэннямі Пленума ЦК УКП(б)” [2, с. 194]. Рэалізацыя Пастановы знайшла сябе ў правядзенні ў першай палове 1936 г. галіновых канферэнцый, па выніках якіх планавалася пераглядзець нормы вытворчасці ў бок іх некаторага павышэння ў адпаведнасці з узятымі тэмпамі выпуску прадукцыі і ажыццявіць пераход на здзельшчыну большасці рабочых. Перавага аддавалася шматступенчатай здзельна-прагрэсіўнай сістэме аплаты працы, у рамках якой стаханаўцам рабіліся дэферэнцаваныя даплаты за адзінкі прадукцыі, выпучшаныя звыш нормы. Напрыклад, па рашэнні галіновай канферэнцыі станкабудаўнічых заводаў Белметалтрэста

ўсталёўвалася наступная сістэма даплат па прагрэсіўцы: на адказных участках працы пры выкананні нормы на 101 – 120% павышэнне расцэнак рабілася на 50%, пры выкананні на 121 – 150% – на 100%, пры выкананні на 151% і больш – на 150% [3, арк. 202].

На некаторых прадпрыемствах кіраўніцтва імкнулася прымяніць прагрэсіўна-прэміяльную сістэму, калі дыферэнцавана рабіліся даплаты за перавыкананне норм і выдаваліся прэміі за працэнт зніжэння браку прадукцыі ці эканомію сыравіны. Такая камбінацыя сістэм адбылася на Мінскай скургалантарэйнай фабрыцы імя Куйбышава. Акрамя таго, што заробковая плата рабочых тут павышалася па праграгрэсіўнай сістэме за прадукцыю, выпушчаную вышэй за норму, яшчэ рабіліся выплаты прэміяў за эканомію сыравіны, якія знаходзіліся ў прамой звязцы з працэнтамі выкананых норм.

Табліца 2 – Аплата за эканомію сыравіны на Мінскай скургалантарэйнай фабрыцы

Выкананне норм выпрацоўкі, %	Даплаты, %				
	Пры эканоміі 1 – 2%	Пры эканоміі 2 – 3%	Пры эканоміі 3 – 4%	Пры эканоміі 4 – 5%	Пры эканоміі 5% і вышэй
100 – 105	1	1,5	2	2,5	3
105 – 110	1,5	2	2,5	3	4
110 – 115	2	2,5	3	4	5
115 і вышэй	2,5	3	4	5	6

[3, арк. 217].

У выніку, у лютым 1936 г. на адзначанай фабрыцы стаханавец Палаўнік, напрыклад, пры сваім асноўным заробку ў 311 рублёў 53 капейкі атрымаў за прагрэсіўку 59 рублёў 19 капеек, стаханавец Раманевіч да заробку ў 396 рублёў 14 капеек – 84 рублі 28 капеек [3, арк. 308].

Заклучэнне. Зараджэнне стаханаўскага руху ў другой палове 1930-х гг. стала вынікам павышэння прадукцыйнасці вытворчасці і адпаведнага павелічэння заробку стаханаўцаў. Па меры разгортвання руху рабіўся пераход ад прамой здэльшчыны да здэльна-прагрэсіўнай сістэмы аплаты працы, а таксама спалучэння прэміяльнай і прагрэсіўнай сістэм. Усё гэта павінна было садзейнічаць актывізацыі ўдзелу рабочых у сацыялістычным саборніцтве і стымуляваць іх як да пастаяннага перавыканання норм, так і да выпуску высокакаснай прадукцыі, эканоміі сыравіны, удасканалення метадаў вытворчасці.

Спіс літаратуры

1. Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь (НАРБ). – Ф. 283. – Воп. 1. – Спр. 694.
2. Коммунистическая партия Белоруссии в резолюциях и решениях съездов и пленумов ЦК: в 6 т. / Ин-т истории при ЦК КПБ. – Мн.: Беларусь, 1983 – 1987. – Т. 3: 1933 – 1945 / под ред. Г. Г. Барташевича и др. – 1985. – 551 с.
3. НАРБ. – Ф. 265. – Воп. 1. – Спр. 4455.

РЕШЕНИЕ СОЦИАЛЬНО-БЫТОВЫХ ВОПРОСОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ БЕЛОРУССКОГО ТРАНСПОРТА В 1943–1960-е гг.

Р.В. Тимофеев
Витебск, ВГУ имени П.М. Машерова

Бытовой фактор был одним из важнейших в прикреплении кадров к производству, и поэтому его решение было одним из обязательных направлений организации перевозок предприятиями транспорта. Но постоянное увеличение объёмов транспортировки грузов и пассажиров приводило к росту численности работников, что обостряло ситуацию в социально-бытовой сфере и заставляло профсоюзы, парткомы и руководителей предприятий прикладывать активные усилия для улучшения быта, искать для этого необходимые ресурсы. Забота об улучшении социально-бытовых условий была заботой о ритмичности работы транспорта, так как судьбу производственных планов решали конкретные люди.

Цель работы – показать улучшение социально-бытовых условий на предприятиях белорусского транспорта в 1943–1960-е гг.

Материал и методы. В предложенной статье использовались данные из фондов Российского государственного архива социально-политической истории, Национального архива Республики Беларусь, государственных областных архивов. В отмеченном исследовании приме-